

Recenzja

uzasadniająca nadanie dr. Piotrowi Zamojskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika

na podstawie osiągnięć i dorobku naukowego wskazanych we wniosku

(Przewód prowadzony przez Radę Dyscypliny *Pedagogika* Uniwersytetu Gdańskiego)

Kierując się zapisami art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 roku, poz. 85, z późn. zm.) przedstawiam ocenę dotyczącą tego, czy przedłożona przez Habilitanta dokumentacja osiągnięć i dorobku naukowego uzasadniają nadanie Mu stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie pedagogiki. Po krótkiej prezentacji sylwetki naukowej Habilitanta skupiam się zatem kolejno na prezentacji argumentów, że wskazany we wniosku cykl publikacji, zatytułowany *Immanentna ontologia nauczania*, spełnia wymóg „osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczący wkład w rozwój dyscypliny naukowej” (tu pedagogiki), a udokumentowany we wniosku pozostały dorobek naukowy Habilitanta pozwala uznać jego „aktywność naukową ... realizowaną w więcej niż jednej uczelni, w szczególności zagranicznej”, nie tylko za „istotną”, ale za nadwymiarową.

Wprowadzenie. Sylwetka naukowa Habilitanta

Pan dr Piotr Zamojski – adiunkt w Zakładzie Dydaktyki i Andragogiki w Instytucie Pedagogiki na Wydziale Nauk Społecznych w Uniwersytecie Gdańskim jest związany z tym środowiskiem od rozpoczęcia studiów magisterskich na kierunku pedagogika. W 2002 roku uzyskał na podstawie pracy zatytułowanej *Desakralizacja wiedzy naukowej. O statusie treści w procesie kształcenia z teorią reprodukcji w tle*, przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Tomasza Szkudlarka i recenzowanej przez prof. dr hab. Joannę Rutkowiak tytuł magistra. Pięć lat później (w 2007 r.) na tym samym Wydziale uzyskał pierwszy stopień naukowy - doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki. Dysertację zatytułowaną *Problem intencjonalności procesu kształcenia: między pojęciem celu a refleksją nad sensem*, przygotował pod kierunkiem Prof. dr hab. Joanny Rutkowiak, a prof. Tomasz Szkudlarek wystąpił – obok prof. dra Jana Hudzika z Uniwersytetu im. Marii Curie Skłodowskiej – w charakterze recenzenta. W okresie zatrudnienia w Uniwersytecie Gdańskim (w latach 2002 – 2007 w charakterze asystenta, a następnie adiunkta) zdobył dyplom *Fellowship of Higher Education Academia* (obecnie *Advance Higher Education*) certyfikującej jakość nauczycieli akademickich w Wielkiej Brytanii, i po wygranej konkursie pracował w latach 2016-2017 na stanowisku wykładowcy filozofii edukacji na Wydziale Edukacji w uniwersytecie w Liverpool w Wielkiej Brytanii (*Liverpool Hope University*).

Pobyt ten okazał się dla rozwoju naukowego dr. Piotra Zamojskiego niezwykle ważny (w języku Wygotskiego nazwać go można epizodem szczególnego zaangażowania). Zajęcia ze studentami, zaproszenie do współpracy seminaryjnej badaczy prowadzących studia i badania edukacyjne w podobnym polu na podobnych podstawach meta-teoretycznych, nie tylko ugruntowały kierunek dotychczasowych poszukiwań, ale poszerzając ich pole i czyniąc je coraz bardziej naukowo wyszukany, zaowocowały znaczącą pozycją w międzynarodowym środowisku. Znaczna część przedstawionego do oceny dorobku publikacyjnego, składającego się nie tylko na cykl publikacyjny wskazany we wniosku jako osiągnięcie naukowe stanowiące znaczący wkład do dyscypliny naukowej, w tę obecność wpisuje się znakomicie, stanowiąc jednak nie tyle zwieńczenie, ale kontynuację poprzez ukazanie potencjalnego nowego otwarcia. Zilustrowaniu tej tezy służą fakty przytoczone w akapitach autoreferatu poświęconych powstaniu monografii *Towards an Ontology of Teaching. Thing-centred Pedagogy, Affirmation, and Love for the World* (Springer, 2019) oraz międzynarodowej aktywności naukowej.

Międzynarodowa aktywność naukowa Habilitanta ugruntowana jest mocno w działalności na terenie rodzimego instytutu i uczelni. Bezpośrednim impulsem podjęcia/wypracowania tej ścieżki okazało się wystosowane przez dr Zamojskiego, obejmujące w 2010 roku funkcję redaktora naczelnego czasopisma *Ars Educandi*, zaproszenie do współpracy wydawniczej takich wybitnych postaci (profesorów filozofii edukacji i pedagogii krytycznej) jak Gert Biesta i Henry Giroux. Kontakt ten zaowocował uczestnictwem w kilku międzynarodowych konferencjach naukowych, w tym także w *Advanced Study Colloquium* organizowanym przez *European Association for Research on Learning and Instruction*. Kolejne możliwości - nie tylko w sensie korzystania, ale przede wszystkim poszerzania własnego środowiska naukowego - pojawiły się wraz z wygraniem konkursu na stanowisko wykładowcy Uniwersytetu w Liverpool. To „wtedy i tam” badania/prace nad przyjmowaniem po-krytycznej perspektywy w zajmowaniu się edukacją, zyskały rodzaj wzmocnienia, którego jednym z efektów jest „ogłoszenie” immanentnej ontologii nauczania.

Rolę podbudowy w rozwijaniu tego wspólnego (od czasu kontraktu w *Liverpool Hope University*) projektu odegrały prace poświęcone idei pokrytyczności. Szczególnie znaczące okazało się wydanie wraz z Naomi Hodgson i Jorisem Vliege, poznanych w Hope University, z udziałem dziewięciu autorów z innych ośrodków akademickich, *Manifesto for a Post-Critical Pedagogy* (Punctum Book, 2017). Interesująca formuła prezentacji i „rozmowy” o „postkrytyce w pedagogice”, przedstawione zarówno w rozdziałach „autorów z okładki” (*Manifesto for a Post-Critical Pedagogy; Post-Critique. A Conversation between Naomi Hodgson, Joris Vliege, and Piotr Zamojski*) jak i głosów ustosunkowujących się doń tak wybitnych osobowości współczesnej filozofii i socjologii jak Tyson N. Levis, Olga Ververi, Norm Freisen, Geert Thyssen, Oren Ergas i Stefan Ramaekers), uwyrażniając pojawiające się już wcześniej, także w pracach innych autorów, takich jak wspomniany już wyżej Gert J.J. Biesta, oraz David Levis czy Max van Manen, propozycje wyjścia w myśleniu/badaniach/praktykach poza instrumentalizm i krytykę, przyniosła mocne metateoretyczne podstawy. Akcentowane w Manifestie przesunięcia: od proceduralnej do pryncypialnej normatywności, od hermeneutycznej pedagogii do pedagogicznych hermeneutyk, od pedagogii krytycznej do pedagogii postkrytycznej, od

edukacji dla obywatelstwa do obdarzania miłością całego świata, z odwołaniami do kategorii pochodzących z prac Hannah Arendt, Alaina Baiou, Stanleya Cavella, Lauren Berlant, Bruno Latoura czy Donny Harraway, określają wyraźnie (także) całą twórczość dr. Zamojskiego. Sytuowanie poszukiwań na przesunięciu od pedagogii krytycznej do pedagogii postkrytycznej (dla równości w ujęciu Jacquesa Ranciére'a), skupianie się nie tyle na tym **co odrzucić**, ile na tym **czego warto bronić**, co już jest 'edukacyjne' w istniejących praktykach, co pozwala w terażniejszości – bez czekania na lepsze jutro – budować miłość do ludzi i do świata, stanowią leit motyw nie tylko monografii i artykułów konstytuujących cykl *Immanentna ontologia nauczania* wskazanego we wniosku jako osiągnięcie znaczące dla rozwoju dyscypliny, ale i większości jego prac.

A zaczęło się od wydania monografii *Pytanie o cel kształcenia. Zaproszenie do debaty* (2010) i wieloletniego projektu interwencyjnego *Pomyśleć szkołę inaczej. Edukacja matematyczno-przyrodnicza w toku debat publicznych* (2011), podjętego w konwencji określanej przez Petera Reasona i Wiliama Torbeta jako trzecio-wymiarowe badanie/działanie. Pole studiów i podejście do badań określone zostały już na początku drogi naukowej Habilitanta. Wybór seminarium magisterskiego i promotora pracy doktorskiej, a także szersze funkcjonowanie w środowisku pedagogiki gdańskiej, nie są tu bez znaczenia. Prowadzone studia i badania, sytuowane ze względu na przedmiot w dydaktyce, dzięki sięganiu po „narzędzia” z filozofii edukacji, miały i mają znaczenie dla rozwoju określonych nurtów nie tylko pedagogiki ogólnej, ale i pedeutologii. Dr. Zamojskiego zajmowało bowiem kształcenie, ale nie w tradycyjnym, zinstrumentalizowanym ujęciu. W poszukiwaniu innego wzoru myślenia o szkolnej edukacji nie wystarczającą okazała się także teoria krytyczna. Przełomowe okazało się pytanie o cel kształcenia, zajęcie się kategorią tak mocno osadzoną w dyskursie dydaktyki, że wydawać się mogło, niemożliwej do innego niż tradycyjne „pomyślenie” lub całkowite zakwestionowanie jako wyznacznika procedur stających się *de facto* narzędziami do utrwalania nierówności edukacyjnych. Problemy, tradycyjnie przypisywane do dydaktyki, a niekiedy wręcz metodyk kształcenia, podejmowane przez dra Zamojskiego stają się na „pedagogicznymi o filozoficznym charakterze”, a wypracowana metoda „od rekonstrukcji logiki do krytyki i redefinicji”, osadzona w filozofii „przełomu postmetafizycznego”, stanowi o wyjątkowości rezultatów (niezależnie od badanych aspektów ontologii nauczania, czy to istoty pedagogiki po-krytycznej, budowania sfery publicznej wokół edukacji, biurokratyzacji czy kodów kulturowych (w) edukacji.

Ważnym z reprezentowanego przez mnie pedeutologicznego punktu widzenia jest skupienie się na nauczaniu. W sytuacji napięć między dotychczasowymi dyskursami (powinności i rezygnacji z roli powodowanej brakiem uznania w nowo pojawiających się przestrzeniach uczenia się), wzbogacenie dyskursu naukowego o post-krytyczną teorię nauczania i bycia nauczycielem nie sposób nie uznać za potencjalnie rewitalizujące i tę subdyscyplinę.

Osiągnięcie naukowe – cykl publikacji zatytułowany *Immanentna ontologia nauczania*

Cykl publikacji zatytułowany *Immanentna ontologia nauczania* obejmuje monografię oraz sześć artykułów opublikowanych w recenzowanych czasopismach naukowych. Monografia i większość z artykułów mają charakter współautorski. Książka zatytułowana

Towards an Ontology of Teaching. Thing-centred Pedagogy, Affirmation, and Love for the World, opublikowana w 2019 roku przez renomowane międzynarodowe wydawnictwo Springer, stanowi efekt rozwijania partnerskiej współpracy z Jorisem Vlieghe, która zainicjowana w trakcie zatrudnienia obu Autorów w Liverpool Hope University, była rozwijana na szerszym forum, z udziałem innych uczonych. Głosy wspierające prezentowane w niej podejście do myślenia o edukacji w międzynarodowym otoczeniu (nie tylko w europejskich ośrodkach akademickich), świadczą dobitnie o „wpływie” monografii na rozwój nauki. Habilitant wskazuje m.in. w autoreferacie taki efekt udziału w panelu dyskusyjnym w ramach dorocznej konferencji amerykańskiego stowarzyszenia naukowego (*Philosophy of Education Society*) zorganizowanej w 2019 roku w Richmond VA (USA), poświęconym tezom nieopublikowanego jeszcze manuskryptu, z udziałem recenzentów z USA, Austrii i Włochy, jak zaproszenie redaktor naczelnej najwyższej punktowanego czasopisma w dziedzinie teorii i filozofii edukacji (*Studies in Philosophy and Education*) do opublikowania w nim zarówno tekstów recenzji jak i głosu autorów monografii o charakterze odpowiedzi na te krytyki, zostały następnie, na zaproszenie redaktor naczelnej, opublikowane w najwyższym punktowanym czasopiśmie w dziedzinie teorii i filozofii edukacji *Studies in Philosophy and Education* w numerze z 2020 roku. Oczywiście, z uwagi na ograniczenia objętościowe przytoczyłam tylko jeden przykład ożywienia dyskursu naukowego za sprawą wydania tej monografii. Wracam do tej kwestii we fragmencie dotyczącym pozostałych publikacji składających się na cykl.

Jak sygnalizowałam we Wprowadzeniu monografia poświęcona jest „wyłożeniu” teorii immanentnej ontologii nauczania. Prezentowane są kolejno **podstawy** (perspektywa pokrytycznej pedagogiki), główna **idea** (wypracowanie pozycji dla pokonania klasycznej opozycji *teacher-centred pedagogy vs student-centred pedagogy*), sposób przeprowadzenia **rekonceptualizacji edukacji** (inspirowane głównie pisarstwem Hannah Arendt, prowadzący do rozwinięcia autorskiej koncepcji pedagogiki skupionej na rzeczy (*thing-centred pedagogy*)). Omówione są główne pojęcia - **edukacyjnej miłości** (z sięganiem do czytania listów św. Pawła przez filozofów Giorgio Agambena i Alaina Badiou) oraz **edukacyjnej równości** (z odwołaniem do aksjomatu Jacquesa Ranciniere’a. Poprowadzenie **analiz aktu** „rzeczy” Martina Heideggera i Bruno Latourea , a także istoty „**pedagogiki opartej na rzeczy**” w odniesieniu do wyjściowej tezy o autonomicznej sferze ludzkiego życia poprzez wskazanie użyteczności schematu Agambadena w badaniu różnych aspektów edukacji i nauczania, pozwala przejść do analiz **kategorii emancypacji i odpowiedzialności**, i zająć się następnie **nie-eksperckim**, pełnym troski o siebie i innych, **sposobem bycia nauczycielem** i sformułować autorską koncepcję (pogłębianą analitycznie w wielostronnym studium przypadku) by wrócić w części końcowej do pytania o relacje między nauczaniem a polityką, (między sferą edukacji a polityki) z tezą o możliwości pokonania funkcjonalistycznego między nimi związku poprzez zwrócenie się ku „**nadziei w terażniejszości** napędzającej edukacyjne działania”, albo „**czystej nadziei**” pozbawionej wymiaru utopijnego (*hopeness without the hoped to*).

Problematyka ta znajduje dopełnienie w pięciu innych artykułach – zarówno współautorskich (z Jorisem Vlieghe) i autorskich – publikowanych w czasopiśmie międzynarodowych i ogólnopolskich:

- *Towards an immanent ontology of teaching. Leonard Bernstein as a case-study*, "Ethics and Education", 2020, vol. 15 no.1, s. 1-17 (70 pktów MNiSzW) współautorstwo J. Vlieghe (50 %);
- *Taking Up the Threads: The Aesthetic, Temporal, and Political Dimensions of Teaching*, "Studies in Philosophy of Education", 2020, vol. 39 no 1, s. 113-117 (140 punktów MNiSzW) współautorstwo J. Vlieghe (50%);
- *Out of Love for Some-Thing: An Ontological Exploration of the Roots of Teaching with Arendt, Badiou and Scheler*, 2019, "Journal of Philosophy of Education", 2019, vol. 53, No. 3, s. 518-530 (100 punktów MNiSzW), współautorstwo J. Vlieghe (50%);
- *Teaching, Otherness, and the Equalising Thing*, "Studies in Philosophy and Education" 2019, Vol. 5, No.5, s. 563-568 (140 punktów MNiSzW);
- *Pedagogika skupiona na rzeczy – wprowadzenie do idei*, „Parezja”, 2019, Nr 1, s. 12-29 (5 pktów MNiSzW);
- *The event, the messianic and the affirmation of life. A post-critical perspective on education with Agamben and Badiou*, "Policy Futures in Education", 2017, vo. 15, No 7-8, s. 849-860 (5 pktów MNiSzW)

oraz w dwóch rozdziałach monografii zbiorowych, które ukazały się w prestiżowych oficynach wydawniczych, już po złożeniu przez Habilitanta (dostępne online):

- *Approaching education on its own terms. A phenomenological analysis*, w: P. Howard, T. Saevi, A. Foran, G. Biesta (red.) *Phenomenology and Educational Theory in Conversation*, London – New York: Routledge, rozdz. 3, (współautorstwo J. Vlieghe)
- *The Self in Teaching: An Ecological approach*, w: O. Ergas, J. Ritter (red.) *Explorations of Self: Expanding teaching, teacher education and practitioner research from and toward within*, London: Emerald, rozdz. 6, (współautorstwo J. Vlieghe).

Zauważmy, że większość z nich opublikowano już po wydaniu monografii. Świadczy to niewątpliwie o tym, że prezentowane w niej idea i podejście są dalej rozwijane. Dotyczy to przede wszystkim kluczowych dla ontologii nauczania wymiarów nauczania w formie odpowiedzi na krytykę (*Taking up the Threads: The Aesthetic, Temporal, and Political Dimensions*), pogłębionej rekonstrukcji perspektywy po-krytycznej z nowym wątkiem powtórnej naturalizacji świata przez krytykę (*Towards an immanent ontology of teaching. Leonard Bernstein as a case-study*). Rozwijana jest także teza istnienia specyficznej edukacyjnej miłości (*Out of Love for Some-Thing: An Ontological Exploration of the Roots of Teaching with Arendt, Badiou and Scheler*). Dr Zamojski samodzielnie, na zaproszenie Gerta Biesty opublikował tekst poświęcony dyskusji ontologii nauczania na tle niemieckojęzycznych terminów Unterricht i Lehren (*Teaching, Otherness, and the Equalising Things*). Podkreślić też należy – w kontekście punktacji głównych wskazanych tu czasopism – samodzielne opublikowanie artykułu poświęconego pedagogice rzeczy (*Pedagogika skupiona na rzeczy – wprowadzenie do idei*) w czasopiśmie krajowym, w półroczniku Forum Młodych Pedagogów działającego przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. Upowszechnianie, dzielenie się ideami, przenikanie się wymiarów i światów działalności szeroko rozumianej działalności naukowej to niewątpliwie wyróżniająca, o czym szerzej we następnym z wyróżnionych fragmencie niniejszej recenzji, cecha Kandydata do

drugiego stopnia naukowego. Dalsze pogłębianie teorii ontologii nauczania dokonane jest także w rozdziale jednej z prac zbiorowych wydanych już po opublikowaniu monografii (*Approaching education on its own terms. A phenomenological analysis*), a niewątpliwe poszerzenie konceptualne znajdujemy w tekście *The Self in Teaching: An Ecological approach*.

Zamykając wywód poświęcony ocenie cyklu *Immanentna ontologia nauczania* w kategoriach osiągnięcia naukowego pokreślić pragnę raz jeszcze oryginalność i wagę wkładu Habilitanta do rozwoju reprezentowanej przez Niego subdyscypliny naukowej. Oryginalność i znaczenie ma tu przynajmniej dwuwymiarowy charakter. Zaznacza się nie tyle w poszerzeniu pola problemowego, w którym dr Zamojski sytuuje swe studia i badania, ale nade wszystko w przyjętej przez Niego naukowej metodzie ich podejmowania¹.

Monografia i artykuły wskazane jako osiągnięcie naukowe afiliowane są przy dydaktyce ogólnej, ale podejmowane w nich problemy tradycyjnie przypisywane do tej subdyscypliny, zyskują dzięki przyjętemu obramowaniu (Autor nazywa je pedagogicznymi o filozoficznym charakterze)² i rozwiązywaniu. I choć twórczość tę sytuować można obok tych dotychczasowych studiów i badań prowadzonych w nurcie, który określany jako (krytyczna) dydaktyka filozoficzna ma już w Polsce mocne tradycje (mam tu na uwadze głównie pedagogikę gdańską reprezentowaną przez takich uczonych jak Joanna Rutkowiak czy Jolanta Kruk oraz szkołę wrocławską związaną choćby z dorobkiem Roberta Kwaśnicy), to podkreślić należy jednoznacznie, że mamy tu czynienia nie tyle z oryginalnym dopełnieniem tego dorobku, ale wyjściem poza składane w nim dotąd propozycje. Decyduje o tym poziom pytania (w znaczeniu czasownikowym) o tytułowe nauczanie. Dr Piotr Zamojski podkreśla w wielu miejscach jak ważne dla niego jest odróżnianie ontologicznego od ontycznego poziomu prowadzonych analiz. Zajmowanie się relacjami do świata a nie konkretnymi sytuacjami i zachowaniami traktowane są przez Niego jako podstawa głównych tez formułowanych w rozdziałach monografii i wskazanych do oceny artykułach.

Krytyka techniczności dyskursu dydaktycznego nie jest dla dr. Piotra Zamojskiego wystarczającą. Nie chodzi mu bowiem „tylko” o zakwestionowanie - dla otwarcia przestrzeni dla alternatywy (budowania czegoś nowego) – dotychczasowych praktyk nauczania, ale o takie po/myślenie o problemach dydaktycznych, które zachęci, dzięki przyjęciu ze strony filozofii „propozycyjalnych odpowiedzi”, które „coś wskazując”, „coś podpowiadając” (s. 30) – pozwalają (wyjść poza) pokonać klasyczną opozycję „opis vs normatywność” i budować pozytywne, oparte na teorii postkrytycznej, podejście do edukacji, nazwane *thing-centred pedagogy*. Wychodzące poza napięcie nastawione na afirmację tego, co w edukacji jest wartościowe (ile nauczania jest w nauczaniu i co czyni nauczyciela nauczycielem) w sensie sprzyjania miłości do świata, czyli pokonanie opozycji *student-centred pedagogy vs teacher-centred pedagogy*, pozwala budować pozytywne podejście do edukacji - opartą na teorii postkrytycznej *thing-centred pedagogy* nastawioną na afirmację tego, co w edukacji

¹ O oryginalności przyjętej metody - *od rekonstrukcji logiki do krytyki i redefinicji*, osadzonej w filozofii, a konkretnie w przełomie post-metafizycznym, pisałam we wstępnej części niniejszej recenzji.

² Oceniany cykl sytuować należy nie tylko na przecięciu/pograniczu pedagogiki ogólnej czy dydaktyki ogólnej oraz filozofii edukacji, ale jak w pedagogice otwartej nie tylko na albo nie tylko na dekonstrukcję *status quo*, ale na inne dzięki odwołaniu do dyskursu filozoficznemu po/myślenie o jej głównych problemach związanych z nauczaniem.

jest wartościowe (ile nauczania jest w nauczaniu i co czyni nauczyciela nauczycielem) w sensie sprzyjania miłości do świata.

W kontekście akcentowania wyjątkowości (oryginalności) dzieła może pojawić się pytanie o indywidualny wkład Habilitanta w powstanie cyklu. Monografia, podobnie jak większość wskazanych tu artykułów ma charakter współautorski. Ich redakcja nie wskazuje wprost na opracowane przez Habilitanta wydzielone zagadnienia (zob. Ust. 1 pkt 2). Co więcej, we Wprowadzeniu podkreśliłam znaczenie, jakie dla powstania tego dzieła miało wydanie w 2017 roku *Manifesto for a Post-critical* ze współudziałem Jorisa Vlieghe i Naomi Hodgson oraz wypowiedziami sześciorga innych uczonych (z Izraela, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Belgii). Zważywszy na przyjętą formę czy formułę twórczości naukowej warto w tym miejscu odnotować, że w dokumentacji wniosku znajdujemy nie tylko/nie tyle oświadczenie współautora monografii i kilku z wskazanych artykułów - Jorisa Vlieghe - o procentowym wkładzie w ich powstanie, ale wyrażone wprost wskazanie na dialogiczny wymiar powstawania dzieł. Joris Vlieghe potwierdził, że „współpraca miała charakter ciągłej deliberacji, z wnętrza której wyłaniały się kolejne tezy, analizy, interpretacje i argumentacje składające się na wskazaną książkę i kolejne artykuły. Każdy element tej teorii jest zatem dziełem wspólnym, wynikającym bezpośrednio z dialogicznego, intelektualnego zaangażowania obu autorów”.

Dopełniając powyższą konstatację pragnę zwrócić też uwagę, iż teoria *immanentnej ontologii nauczania* to etap projektu rozwijanego wcześniej samodzielnie (niezależnie, równolegle) w trakcie pracy naukowej w Uniwersytecie Gdańskim. Świadczy o tym referat pt. *Educational Theory as Rationality of Action. Towards Post-critical Relation between Philosophy and Educational Practice* wygłoszony na konferencji zorganizowanej przez University of Stirling w 2012 roku pod hasłem “The Future of Theory in Education: Traditions, Trends, Trajectories” w ramach odbywających się co dwa lata międzynarodowych spotkań naukowych *Theorising Education 2012* oraz publikacje sprzed 2016 roku ujęte w częściach B („Pokrytyczna pedagogika”) i C („Budowanie sfery publicznej wokół edukacji”). Mam tu na uwadze przede wszystkim takie artykuły, jak tekst *Philosophy for Education – an attempt at exercise in thought* (“Kwartalnik Pedagogiczny”, 2015, Nr 1/235) oraz *Od demaskacji ku budowaniu. Pokrytyczna perspektywa badań pedagogicznych* („Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja”, 2014, Nr 3/67). Dopiero w 2016 roku, kiedy dr Piotr Zamojski, rozpoczynając w 2016 roku pracę w na pełnym etacie na stanowisku wykładowcy filozofii edukacji w Liverpool Hope University zaprosił pracujących tam w tym samym czasie na takim samym jak zajmowane przez niego stanowisku - dr Naomi Hodgson i dr. Jorisa Vlieghe - do „rozwijania idei myślenia po-krytycznego” (autoreferat, s. 17) okazało się, jak bardzo prowadzone przez Niego wcześniej poszukiwania, niezależnie od projektów innych badaczy, mogą wpisać się w ostateczne ukonstytuowanie nowego podejścia, które w „długotrwałym, dialogicznym i intensywnym procesie współpracy intelektualnej” (s. 17) przyniósł tak znakomite rezultaty jak seria wspólnych wystąpień, publikacji, w tym także tekstów przygotowanych na zaproszenie redaktorów naczelných znanych w świecie periodyków naukowych oraz promocji akademickich w rodzimych ośrodkach. Formalne kryterium udziału i osobistej odpowiedzialności Habilitanta za końcowy rezultat dzieła poddanego ocenie z punktu widzenia uznania go za istotne osiągnięcie naukowe wymaga w tym przypadku przeformułowania. Pytanie „co dokładnie” „ile”, „które rozdziały”, etc. nie jest tu

adekwatnym. Zważywszy na w pełni partnerski sposób bycia dr. Zamojskiego w „przygodnych i tymczasowych” (w języku Rorty’ego) wspólnotach badawczych, kryterium wskazanego w Ustawie nie można ściśle literalnie interpretować (kryterium to określono, przypomnijmy, następująco: „Osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego).

Podsumowując ten fragment recenzji stwierdzam zatem jednoznacznie, że rozwijana w przestrzeni międzynarodowej immanentna ontologia nauczania nosi wszelkie znamiona dzieła wybitnego - tak ze względu na treść jak i sposób powstania - oraz potencjał dalszego rozwoju. Zauważalna obecność w światowym dyskursie dydaktyki akademickiej jest możliwa dzięki wzorcowemu wręcz wypełnianiu przez Habilitanta roli po-krytycznego badacza edukacji, osiagającego ten niewątpliwy sukces naukowy w drodze nie koniecznie instrumentalnego ukierunkowania na taki właśnie cel, ile dzięki konsekwentnemu poszerzaniu pola zainteresowań w dialogicznej współpracy intelektualnej z innymi badaczami prowadzącymi swe poszukiwania na podobnych podstawach.

Aktywność naukowa – istotność nadstandardowa

Aktywność naukową Habilitanta oceniam po pierwsze, przez pryzmat jego **dorobku publikacyjnego** (z wyłączeniem monografii i publikacji konstytuujących cykl poddany ocenie jako osiągnięcie naukowe), po drugie - **aktywności konferencyjnej i działalności naukowej** w międzynarodowej, uczelnianej i lokalnej przestrzeni, oraz po trzecie – z perspektywy udokumentowanych osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzatorskich.

Dorobek publikacyjny jest bogaty ilościowo, wartościowy merytorycznie oraz spełniający wymogi bibliometryczne stawiane na tym etapie rozwoju zawodowego. Składają się nań – z wyłączeniem monografii i publikacji składających się na „osiągnięcie naukowe” – **trzy monografie** (w tym jedna współautorska), **21 artykułów w recenzowanych czasopismach** oraz **12 rozdziałów** w wieloautorskich monografiach. Wspomnieć też należy o artykule **popularno-naukowym** *Praktykowanie Universitas* opublikowanym w kwartalniku artystycznym *Bliza* (1/22, 2015), o opracowaniu **dwóch haseł** w *Encyklopedii Pedagogicznej XXI wieku* (red. T. Pilch, Wydawnictwo Akademickie Żak, W-wa: 2005), o **Raporcie** z debat publicznych prowadzonych w Uniwersytecie Gdańskim pod egidą IV Pomorskiego Kongresu Obywatelskiego, *Edukacja matematyczno-przyrodnicza w Polsce*, w: J. Szomburg (red.) *Podmiotowość dla rozwoju*, Gdańsk: 2011, dwa **przekłady** tekstów H. Girouxa do monografii ze współautorstwem L. Witkowskiego (*Edukacja i sfera publiczna. Idee i doświadczenia pedagogiki radykalnej*, Kraków: 2010) oraz tłumaczenie artykułu J. Vlieghe do czasopisma *Studia i Badania Naukowe. Pedagogika* (t. X, Nr 1/2016). Zestaw ten dopełniają cztery opublikowane w naukowych czasopismach **recenzje** monografii autorstwa T. Szkudlarka (w *Journal of Philosophy of Education* 2020) oraz D. Lewina (*Journal of Philosophy of Education* 1018) oraz dwóch prac zbiorowych (pod red. J. Kołtana <*Przegląd Polityczny*, Nr 132/2015> oraz M. Dudzikowej i M. Czerepaniak-Walczak <*Ars Educandi*, t. 8, 2011>), **sprawozdania z konferencji** zamieszczane w takich czasopismach jak *Ars Educandi* (Nr 14, 2017), *Problemach Wczesnej Edukacji* (Nr 1(28), 2015) czy *Parezja* (nr 1(9), 2018) oraz

dziewięć artykułów publicystycznych i **popularno-naukowych**. Nie można też nie wspomnieć o pełnieniu funkcji **redaktora naczelnego** czasopisma *Ars Educandi* afiliowanego przy Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego (w latach 2009-2012 Habilitant redagował bezpośrednio trzy tomy tego periodyku) oraz występowanie w roli **recenzenta** koncepcji książek i manuskryptów książek w takich międzynarodowych wydawnictwach jak Springer Nature Pub czy Palgrave McMillan oraz tekstów proponowanych do międzynarodowych czasopism: *Policy Futures in Education* (SAGE Pub.) oraz *European Educational Research Journal* (SAGE Pub.).

Wartości parametryczne tego dorobku po doktoracie (nie tylko tego występującego poza cyklem ocenianym jako osiągnięcie naukowe) są wysokie. Dostępne dane potwierdzają aktywność naukową Habilitanta i widoczność, teź działalności, efektów. W odniesieniu do parametrycznej punktacji MNISW jest to łącznie 710 punktów parametrycznych. Wynik cytowań w bazie Google Scholar wynosił w momencie składania wniosku 168, a h-indeks podobnie jak 10-index wyniósł 6 (co oznacza opublikowanie 6 prac, z których każda była cytowana co najmniej 6 razy). Według Web of Science uwzględniającego wyniki z 8 publikacji liczba cytowań wyniosła 10, a h-indeks 2. Według Bazy Wiedzy Biblioteki Uniwersytetu Gdańskiego sumaryczny IF wyniósł 5,08, a SNIP – 9,33.

Podkreślałam już wyżej spójność wewnętrzną dorobku publikacyjnego w aspekcie rozwoju naukowego Habilitanta. Dorobek ten w pełni też odzwierciedla wskazywaną także w innych akapitach niniejszej recenzji cechę wielowymiarowości (wobec podkreślonej wyżej spójności) sposobu bycia dr. Piotra Zamojskiego w świecie akademii. Stąd wyróżnione w autoreferacie – zarówno poprzedzające i współtowarzyszące „osiągnięcia badawcze”, pozostając wzajemnie powiązanymi, współ/definiują pozycję naukową zajmowaną w przenikających się obszarach jego zaangażowania.

Główne sfery jego aktywności udokumentowane dorobkiem publikacyjnym określone zostały jako

- (B) *Po-krytyczna pedagogika*
- (C) *Budowanie sfery publicznej wokół edukacji*
- (D) *Rekonstrukcja pojęcia intencjonalności kształcenia*
- (E) *Biurokratyzacja edukacji*
- (F) *Kody kulturowe w edukacji*
- (G) *Umasowienie szkoły wyższej.*

Każde z nich udokumentowane zostało zestawem od kilku tekstów – książek wydanych w zagranicznych i krajowych oficynach (*Manifesto* przez prestiżowe wydawnictwo amerykańskie, *Pomyśleć szkołę inaczej* i *Pytanie o cel kształcenia* w Uniwersytecie Gdańskim) oraz artykułami w zagranicznych (4) i krajowych czasopismach recenzowanych (11), w rozdziałach w monografiach zbiorowych, redagowanych wspólnie bądź pod redakcją znanych i znaczących postaci polskiej pedagogiki (6). Wszystkie odpowiadają głównej linii zainteresowań naukowych Habilitanta, a mianowicie poszukiwaniu na styku filozofii edukacji i dydaktyki konceptualnych sposobów wyjścia poza logikę instrumentalizmu w odniesieniu do edukacji.

Bogata jest udokumentowana we wniosku **aktywność konferencyjna** Habilitanta. Lista wydarzeń, w których wziął aktywny udział (w roli referenta) jest doprawdy imponująca (w wykazie dołączonym do wniosku znajdujemy **54 pozycje**). Były to wystąpienia seminaryjne (na imienne zaproszenie) w uniwersytetach (w Uniwersytecie Warszawskim, w Uniwersytecie w Tybindze, dwukrotnie w Uniwersytecie w Malmö, a także w *Catholic University of Leuven* i w *Univerisity of Strathclyde* w Glasgow oraz w *Liverpool Hope University*), referaty wygłaszane w trakcie sympozjów organizowanych pod egidą międzynarodowych stowarzyszeń naukowych, skupionych na debatach poświęconych recepcji anglojęzycznych monografii i artykułów, których dr Piotr Zamojski jest współautorem, jak i ogólnopolskich konferencjach pedagogicznych a także spotkaniach naukowych organizowanych na uczelni, w której jest zatrudniony, w tym także takich o znaczeniu lokalnym, wpisanych w projekty zmiany, realizowanych we współpracy studentów z przedstawicielami środowisk nauczycielskich, rodzicielskich, władz samorządowych. Wobec ich wielości i zróżnicowania trudno wskazać, które z tych wydarzeń były najbardziej prestiżowe, które najlepiej uwidaczniają pozycję naukową, jaką zajmuje dr Piotr Zamojski w międzynarodowym środowisku badaczy edukacji, w dyskursie tzw. pedagogiki akademickiej, we wspieraniu środowiska naukowego *Alma Mater*, animowania i włączania się w oddolne ruchy na rzecz zmiany edukacji. Organizowanie i udział w konferencjach nie ma bowiem charakteru jednostkowego. Powiązane ze studiami teoretycznymi i badaniami własnymi – i jak wyżej wskazałam - z ich efektami w postaci dorobku publikacyjnego, wpisuje się w przynależność do **towarzystw i stowarzyszeń naukowych**, występowaniem o **granty** i udział w **projektach** badawczych, w tym kierowanie zespołami, i aktywność organizacyjną oraz wydawniczą na uczelni oraz **działalnością popularyzatorską** w społeczności lokalnej. Dr Piotr Zamojski jest członkiem sześciu towarzystw naukowych (są to głównie stowarzyszenia międzynarodowe; w jednym z nich – *The Philosophy of Education Society* pełnił rolę przewodniczącego sekcji *Fenomenologia i Egzystencjalizm*). W kontekście krajowym warto odnotować członkostwo w Polskim Towarzystwie Pedagogicznym i udział w kilku organizowanym pod tą egidą Zjazdach Pedagogicznych. Szczególnego podkreślenia wymaga dzielenie się kontaktami międzynarodowymi ze społecznością akademicką uniwersytetu i miasta Gdańsk. Dobrym (adekwatnym) przykładem jest tu zorganizowanie *5th Conference of the Network 'Solidarity in Diversity'* (Gdańsk, 12-14. 09. 2018) czy *5th International Symposium 'New Issues in Teacher Education'* (Gdańsk, 29-31.08.2017). Za niezwykle wartościowe – nie tylko albo nie tyle ze względu na gromadzony dorobek uznaję cykle publicznych debat poświęconych innemu „po/myśleniu” o edukacji (Gdańsk 2011; 2009-2010).

W końcowym fragmencie tej części recenzji pragnę zwrócić uwagę na jeszcze jeden wymiar koherencji wewnętrznej dorobku dr. Piotra Zamojskiego, a mianowicie na związek poszukiwań naukowych (badawczych) z działalnością w obszarze **dydaktyki akademickiej**. W *Liverpool Hope University* prowadził w języku angielskim zarówno wykłady jak i seminaria w ramach takich kursów jak *Philosophy of Education* czy *Philosophy and Psychology* a także tutorial badawczy *Thinking in education*. Podobnie autorski charakter (w znaczeniu autorskich programów) mają zarówno wykłady kursowe (m. in. z takich przedmiotów jak dydaktyka ogólna, pedeutologia, nurty współczesnej filozofii, teoretyczne i filozoficzne podstawy edukacji, metody badań społecznych) oraz ćwiczenia (na studiach

doktoranckich są to np. „po-krytyczne pedagogie”, „edukacja i holokaust”, „organizacja i publikacja pracy naukowej” a w ramach studiów niższych poziomów „edukacja a idea solidarności” czy „edukacja i sfera publiczna”) prowadzone w Uniwersytecie Gdańskim. W obydwu uczelniach dr Zamojski ma osiągnięcia w sprawowaniu opieki naukowej nad pracami studentów - licencjackimi i magisterskimi. Do czasu złożenia wniosku wypromował ośmioro dyplomantów na poziomie licencjackim (w tym sześcioro w *Liverpool Hope University* oraz trzynastu magistrantów (w Uniwersytecie Gdańskim). Jest także promotorem pomocniczym w trzech przewodach doktorskich realizowanych na Uniwersytecie Gdańskim (w tym dwa w języku angielskim). Podkreślić też tu należy poszerzanie przez habilitanta tej sfery działalności akademickiej o organizowanie jednodniowych seminariów i wykładów z udziałem wybitnych postaci krajowej pedagogiki akademickiej czy pełnienie od 2005 roku funkcji opiekuna naukowego studenckiego koła naukowego ‘*Didasco*’. Godną podkreślenia jest też pozostała – poza wskazaną wyżej *stricte* nauką czy dydaktyczną – działalność na rzecz Uniwersytetu Gdańskiego. Dr Zamojski był m. in. przedstawicielem niesamodzielných pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału Nauk Społecznych w Senacie, a także członkiem kilku komisji wydziałowych.

Na szczególne podkreślenie - w kontekście wymagań stawianych kandydatom na drugi stopień naukowy – zasługuje wymiar i sposób podejmowania przez dr. Piotra Zamojskiego **współpracy międzynarodowej** (w znaczeniu występowania i zarządzania projektami badawczymi, przynależności do międzynarodowych stowarzyszeń naukowych i udziału w sieciach badawczych). Dr Piotr Zamojski jest badaczem i nauczycielem akademickim funkcjonującym w pełni (cokolwiek to słowo znaczy) w otwartej akademii globalnej. Stąd, zwyczajowe wydzielenie w tekście recenzji akapitu poświęconego ocenie międzynarodowej działalności naukowej nie jest właściwie zasadne a nawet możliwe. Całokształt jego dorobku ma nawet nie tylko wymiar międzynarodowy, ale konstruowany jest w międzynarodowej przestrzeni akademickiej.

Konkluzja

Przedstawione wyżej oceny i uwagi odnośnie do dorobku naukowego dra Piotra Zamojskiego w pełni uzasadniają złożony przez Niego wniosek o nadanie mu stopnia naukowego doktora habilitowanego w naukach społecznych w zakresie pedagogiki.

Potwierdzają one w pełni pozytywną odpowiedź na pytania dotyczące zarówno tego, czy cykl wskazany we wniosku jako „osiągnięcie naukowe” stanowi wkład do dyscypliny, w ramach której Habilitant (doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki) ubiega się o awans naukowy, jak i tego, czy przedstawiony dorobek naukowy świadczy o tym, że mamy tu do czynienia z „istotną aktywnością naukową”.